

Avdelningen för demokrati och ledarskap
Björn Kullander
Martin Lidhamn

Justitiedepartementet (remissadress)

710 miljoner skäl för reformer (SOU 2026:2)

Sammanfattning

SKR delar Valsedelsskommitténs bedömning av valsedelssystemets utmaningar som till stor del beror på den stora mängden valsedlar och ser i likhet med kommittén problem med att distributionen av valsedlar i dag delas mellan partierna och valadministrationen. Kommitténs förslag i delbetänkandet innebär samlade bakomliggande reformer av valsedelssystemet som inte direkt rör valsedelns utformning. Förslagen är ett sammanhängande reformpaket där förslagen förutsätter varandra. Om förslagen genomförs kommer antalet valsedlar att minska och ansvaret för distributionen av valsedlar till röstnings- och vallokaler helt övergå till valadministrationen. SKR delar uppfattningen att förslagen bör skapa förutsättningar för ett robustare valsedelssystem som är bättre för väljarna, partierna och valadministrationen. SKR delar även uppfattningen om att förändringar i vallagstiftningen bör vila på bred politisk samsyn. En sådan samsyn är av central betydelse för att upprätthålla och stärka förtroendet för valsystemet och dess genomförande. Av samma anledning bör reformerna utvärderas i enlighet med det förslag som presenteras i delbetänkandet.

- SKR tillstyrker förslaget att valadministrationen ska ansvara för distribution och att väljare har tillgång till samtliga valsedlar. (7.3.1)
- SKR tillstyrker förslaget om att partier som uppfyller kraven för att delta med kandidatvalsedlar i ett val får beställa sådana valsedlar motsvarande 0,5 gånger antalet röstberättigade. (7.3.3)
- SKR tillstyrker förslaget om att ta bort partivalsedlarna. (7.4.1)
- SKR tillstyrker förslaget om krav för att delta med kandidatvalsedlar i val till riksdagen och Europaparlamentet. (7.5.4)
- SKR tillstyrker förslagen om krav för att delta med kandidatvalsedlar i valen till kommun- och regionfullmäktige. (7.5.5)
- SKR tillstyrker förslaget att ett parti endast får delta med en kandidatvalsedel per valkrets. (7.6.1)

- SKR tillstyrker förslaget att partier med kandidatvalsedlar måste anmäla kandidater. (7.6.2)
- SKR anser att tidpunkten för partiernas anmälan av samtliga kandidater bör vara så nära valdagen som möjligt. (7.6.2)
- SKR tillstyrker förslaget om att en parlamentarisk kommitté bör utvärdera reformerna. (7.8)
- SKR tillstyrker förslaget om att en kandidat endast ska kunna kandidera i en region och en kommun. (9)
- SKR anser att finansieringsprincipen måste tillämpas fullt ut. (11)

Ställningstagande

7.3.1 Valadministrationen ska ansvara för distribution och att väljare har tillgång till samtliga valsedlar

- SKR tillstyrker förslaget att valadministrationen ska ansvara för distribution och att väljare har tillgång till samtliga valsedlar.

Förslaget innebär att valadministrationen ensamt ska ansvara för distributionen av valsedlar och att partier därmed inte ska distribuera valsedlar till röstmottagningsställen. I dag distribueras valsedlar till val- och röstningslokaler av valadministrationen och partierna parallellt. SKR delar kommitténs bedömning om att den parallella distributionen kan medföra risker ur valsäkerhetssynpunkt. Med färre valsedlar kommer det också vara lättare för valadministrationen att upptäcka att valsedlar saknas. Det kommer även vara lättare för väljare att förstå varför ett partis valsedlar är utlagda i den aktuella val- eller röstningslokalen. Det kommer samtidigt innebära en ökad arbetsbelastning och ett ökat ansvar för kommunernas valadministration. De måste finnas en beredskap för att valsedlar inte tar slut i någon vallokal och det kommer krävas mer arbete för att upprätthålla en god lagerhållning. Inte minst i de 17 kommuner som är valkretsindelade och därmed har olika valsedlar i de olika valkretsarna.

7.3.3 Beställning av valsedlar

- SKR tillstyrker förslaget om att partier som uppfyller kraven för att delta med kandidatvalsedlar i ett val får beställa sådana valsedlar motsvarande 0,5 gånger antalet röstberättigade.

Om valadministrationen ansvarar för att alla valsedlar finns tillgängliga i val- och röstningslokaler minskar behovet av att partier själva beställer valsedlar. Samtidigt finns det en långvarig tradition av att partier delar ut kandidatvalsedlar i Sverige. Att ha tillgång till kandidatvalsedlar innan röstningstillfället kan även underlätta för de väljare som vill personrösta i en röstmottagningslokal i en annan kommun eller i en annan valkrets än i den där man är folkbokförd. SKR anser därför att det är en rimlig avvägning att de partier som uppfyller kraven ska kunna beställa kandidatvalsedlar men med en maxgräns på 0,5 gånger antalet röstberättigade.

7.4.1 Partivalsedlar tas bort

- SKR tillstyrker förslaget om att ta bort partivalsedlarna.

SKR delar bedömningen att det är tillräckligt med en typ av partispecifik valsedel om valadministrationen övertar ansvaret för distributionen av valsedlar. Förslaget innebär dock att väljare som förtidsröstar i en annan kommun och samtidigt vill personrösta i de flesta fall kommer att behöva använda en blank valsedel. Detta kan medföra en ökad risk för underkända röster, eftersom partibeteckningen då måste skrivas för hand. Redan i dag kan väljare använda en kandidatvalsedel som tillhör en annan kommun för att rösta på ett parti. Förslaget att ta bort partivalsedlar kan ändå medföra att det blir svårare att förstå för väljarna och därmed innebära en viss pedagogisk utmaning för röstmottagarna. Mot bakgrund av att allt fler förtidsröstar och det är möjligt att förtidsrösta i en annan kommun eller i en annan valkrets än där man är folkbokförd bör denna aspekt inte underskattas.

7.5.4 Krav för att få delta med kandidatvalsedlar i val till riksdagen och Europaparlamentet

- SKR tillstyrker förslaget om krav för att delta med kandidatvalsedlar i val till riksdagen och Europaparlamentet.

Mot bakgrund av att valadministrationen föreslås överta ansvaret för distributionen av kandidatvalsedlar delar SKR kommitténs bedömning om att det behöver införas krav för att ett parti ska få delta med sådana valsedlar i de allmänna valen. SKR ställer sig därför bakom kommitténs förslag att ett parti ska ha erhållit minst 1 procent av rösterna vid det senaste riksdagsvalet eller ha ett dokumenterat stöd genom stödförklaringar från minst 10 000 röstberättigade. Förslaget skapar förutsättningar för nya partier att delta med kandidatvalsedlar i valen till riksdagen och Europaparlamentet.

7.5.5 Krav för att få delta med kandidatvalsedlar i de kommunala och regionala valen

- SKR tillstyrker förslagen om krav för att delta med kandidatvalsedlar i valen till kommun- och regionfullmäktige.

På motsvarande sätt som i valen till riksdagen och Europaparlamentet är det av grundläggande betydelse att det finns en ordning som möjliggör för nya partier att delta med kandidatvalsedlar även i valen till kommun- och regionfullmäktige. SKR tillstyrker kommitténs förslag att införa en möjlighet för partier att, efter insamling av stödförklaringar, få delta med kandidatvalsedlar även i de kommunala och regionala valen. SKR delar även kommitténs bedömning att kraven på stödförklaringar bör vara relativt lågt ställda och stå i rimlig proportion till antalet röstberättigade. SKR instämmer vidare i uppfattningen att en väljare som röstar på ett parti också ska rösta på kandidater som representerar partiet i den beslutande församlingen. Den nuvarande ordningen, där partier kan delta i val utan anmälda kandidater, kan leda till tomma mandat i fullmäktige och riskerar därigenom att undergräva förtroendet för valens genomförande.

7.6.1 Endast en valsedel per parti och valkrets

- SKR tillstyrker förslaget att ett parti endast får delta med en kandidatvalsedel per valkrets.

SKR delar kommitténs bedömning att en ordning utan parallella listor underlättar för väljarna och bidrar till ökad förutsebarhet vid utseendet av ledamöter och ersättare. Att partier har haft flera listor i samma valkrets fyllde en större funktion före införandet av personvalssystemet, men är i dag mycket ovanligt, även om det fortfarande förekommer. Däremot är så kallade rikslistor mer vanligt förekommande, särskilt bland mindre partier. Förslaget innebär samtidigt att ett parti även fortsättningsvis kan använda en lista där samma kandidater företräder partiet i flera valkretsar. SKR anser att möjligheten att kandidera i mer än en valkrets i riksdagsvalet ska finnas kvar. Det är av särskild betydelse för mindre partier som inte alltid har företrädare i samtliga valkretsar.

7.6.2 Partier med kandidatvalsedlar måste anmäla kandidater – inga öppna listor

- SKR tillstyrker förslaget att partier med kandidatvalsedlar måste anmäla kandidater.
- SKR anser att tidpunkten för partiernas anmälan av samtliga kandidater bör vara så nära valdagen som möjligt.

SKR kan konstatera att ett krav på att partier ska anmäla samtliga kandidater i de val där de deltar med kandidatvalsedlar har betydelse för genomförandet av övriga förslag i delbetänkandet. Som kommittén framhåller kan förslaget innebära en nackdel för partier som vill ställa upp med en kandidatvalsedel men önskar mer tid för att hitta kandidater som företräder partiet. Förslaget innebär att partierna behöver anmäla samtliga kandidater senast vid den tidpunkt Valmyndigheten bestämmer, för närvarande cirka fem månader före valdagen. Mot denna bakgrund anser SKR att denna tidpunkt bör vara så nära valdagen som möjligt.

7.8 Reformerna bör utvärderas

- SKR tillstyrker förslaget om att en parlamentarisk kommitté bör utvärdera reformerna.

SKR delar kommitténs bedömning om att reformerna bör utvärderas och att det bör ske av en parlamentarisk kommitté. Som tidigare har framhållits är det av central betydelse att det finns en bred samsyn kring reformer på valområdet, i syfte att värna och bibehålla ett högt förtroende för valsystemet och dess genomförande.

9 Valbarhet och folkbokföring

- SKR tillstyrker förslaget om att en kandidat endast ska kunna kandidera i en region och en kommun.

SKR delar bedömningen att den nuvarande ordningen, där en kandidat kan ställa upp som valbar i flera olika kommun- och regionfullmäktige, riskerar att undergräva förtroendet för valens genomförande och demokratin. Om en väljare avger en röst för en kandidat ska väljaren vara säker på att kandidaten kandiderar i den kommun eller region där väljaren är röstberättigad.

11 Konsekvensanalys

- SKR anser att finansieringsprincipen måste tillämpas fullt ut.

Ett övertagande av ansvaret för distributionen av kandidatvalsedlar kommer medföra ökade kostnader för kommunerna. Framför allt för de kommuner som är valkretsindelade där de olika valkretsarna har olika kandidatvalsedlar. Rätten att delta med kandidatvalsedlar efter insamling av stödförklaringar innebär också att det blir något fler valsedlar att hantera för valadministrationen jämfört med nuvarande ordning. Kostnadsökningen är bland annat kopplad till behovet av lagerhållning, transporter och personal. Många kommuner saknar egna lagerlokaler, vilket kan innebära att sådana lokaler behöver hyras på den öppna marknaden. För att säkerställa att rätt valsedlar når rätt röstnings- och vallokaler kan kommunerna även behöva bygga upp en mer omfattande logistisk organisation.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande